

De brugklasmentor als pontonnier

Een ponton is een brug die twee stukken land verbindt. Een brugklas is een overgangsklas die twee stukken school met elkaar verbindt. Een pontonnier bouwt de verbindingsbruggen die het mogelijk maken om onbereikbare stukken land te bereiken. De brugklasmentor bouwt bruggen om de heel grote oversteek van po naar vo veilig te kunnen maken. Tot zover de titelverklaring...

Veilig oversteken

Voor veel leerlingen is de overgang van po naar vo vreselijk eng. Na acht jaar onderwijs op een kleinschalige basisschool met alleen maar bekende juffen en meesters volgt de stap naar de grote school, die vanwege de centralisatie vaak ook nog eens een overgang naar de

grote(re) stad betekent. Fietsen naar school, zware boekentassen en een onbekend groot gebouw met veel te grote kinderen. Leerlingen moeten bovendien afstand doen van het concept van eenzelfde leerkracht voor (bijna) alle lessen. Wel vijftien verschillende vakdocenten bemannen de klaslokalen, ieder met zijn

eigenaardigheden. Neem daarbij dat de bekende groep – de leerlingen zijn vaak al acht jaar samen – geheel uiteenvalt. Dat betekent verlies van bestaande veilige groepspatronen. Andersom geldt overigens ook. Een groot aantal leerlingen beschouwt de overstap als nieuwe kans en verlaat een periode van verlegenheid,

uitsluiting en negatie. Het zijn de leerlingen die de nieuwe kans desnoods met negatief gedrag aangrijpen. Werk aan de winkel dus. Welke attitude en vaardigheden heeft een brugklasmentor nodig om in zijn brugklas de juiste groeps- en individuele begeleiding te geven en te zorgen dat iedereen veilig kan oversteken? In dit artikel worden een aantal bruggen beschreven die je kunt bouwen. Elke brug helpt jezelf, de leerlingen en de groep. En dus ook ouders en collega's. De brugklasmentor als pontonnier...

De eerste brug

Brugklasmentoren doen er goed aan nog voor de zomervakantie kennis te maken met hun nieuwe klas. Op veel scholen wordt dat gelukkig al centraal geregeld op een speciale kennismakingsdag. Op deze dag kun je veilige kennismakingsactiviteiten plannen. Erg leuk is bijvoorbeeld om in een cirkel te werken met de klas. Zelf ga je ook met je stoel in een cirkel zitten. In die cirkel kun je leerlingen eerst in tweetallen laten overleggen over wat ze spannend vinden aan de brugklas en wat ze er juist leuk aan vinden. De leerlingen vertellen hun bevindingen in de grote kring. Uiteraard doe je als mentor mee aan die kringoefeningen. Een krachtig middel is om je kwetsbare kant te laten zien, bijvoorbeeld door te vertellen dat je de start van het nieuwe schooljaar altijd heel spannend vindt omdat je hoopt dat je met je nieuwe klas (opnieuw) een heel leuke band zult opbouwen. Andere mogelijke kringoefeningen zijn: vertel iets over je grootste passie of over een plek waar je je heel veilig voelt. Uit onderzoek is gebleken dat werken met dit soort vertrouwensspelen bij leerlingen een belangrijke basisbehoefte bevredigt: ze krijgen de kans om gezien te worden. Hoe meer je deze kringgesprekken in een positieve ambiance laat plaatsvinden – benoem de positieve uitkomsten opvallender dan de negatieve – hoe meer de groep zich in dit stadium al geroepen voelt positief te reageren. De eerste brug is de basis van een stabiele mentorgroep.

De tweede brug

Naast de frisse kennismakingsmiddag met de nieuwe brugklas, is het van belang om via de leerkrachten van groep

8 kennis te nemen van de bijzondere leerlinggegevens. Afhankelijk van je voorkeuren en van het aantal groepsleerkrachten met wie je als brugklasmentor te maken hebt, kies je een overlegstructuur die het meest passend is. Ideaal is als je alle leerkrachten van groep 8 kunt bezoeken. Praat dan samen over de leerlingen die in jouw groep zitten. Het is niet de bedoeling om in het gesprek met bindende waarschuwingen opgescheept te worden. Interpreteren kun je zelf. Voor een goede begeleiding van brugklasleerlingen is enige informatie vooraf wel van groot belang. Hoe is de gezinssituatie? Welke gegevens zijn er over het individu bekend (bijvoorbeeld dyslexie, dyscalculie, hoogsensitief, adhd, etc.)? Door een kennismakingsgesprek met de leerkrachten van groep 8 voorkom je verrassingen in de brugklas. Hoe slordig is het als je bij de derde brug – de kennismaking met de ouders – er niet van op de hoogte bent dat de leerling uit een gescheiden gezin komt of dat jouw nieuwe mentorleerling een broertje heeft verloren door een auto-ongeluk. Een warme overdracht is dus een noodzakelijke brug die je moet bouwen.

De derde brug

Voor de goede begeleiding van mentorleerlingen ben je volledig afhankelijk van een goede relatie met de ouders. Je moet proberen om zelfs van de meest kritische ouders, ouders die voor je gevoel zelfs een beetje tegen je zijn, bondgenoot te worden. De allerbeste manier om ouders te leren kennen, maar ook de meest intensieve, is een huisbezoek. Een bezoek aan het gezin levert ontzettend veel informatie op en wordt bovendien zeer gewaardeerd door ouders en kind. Lukt het je niet om huisbezoeken af te leggen of geeft je school je daar de ruimte niet voor, zorg dan dat je al in de eerste lesweken intensief contact hebt. Veel scholen hanteren een kennismakingsavond voor alle ouders van de brugklas. Let goed op welke ouders op zo'n avond ontbreken. Neem contact op met die ouders en vraag of je de informatie op een andere manier alsnog aan hen kunt overdragen. Door contact te zoeken met afwezige ouders neem je elke ouder serieus. Tijdens de kennisma-

kingsavond is het handig om e-mailadressen te verzamelen. Vertel dat je de adressen wilt gebruiken om een aantal keer per schooljaar een nieuwsbrief te sturen. Ouders die zich geïnformeerd voelen, voelen zich gezien. En dat is een brug van bondgenootschap, een belangrijke verbinding op weg naar de eerste individuele ouderavond van het jaar. In die digitale nieuwsbrief kun je bijvoorbeeld vertellen over de gebeurtenissen bij de bouw van de vierde brug.

De vierde brug

De vierde brug kan de mentor bouwen tijdens zijn mentoruur. Elke week staat er op vrijwel elke school een mentoruur op het programma. Tijdens dat lesuur kun je een belangrijke verbinding leggen tussen de leerlingen samen: je gaat bouwen aan het groepsproces. Die verbinding begint bij het veilig kennismaken met elkaar. Daarbij geef je als mentor natuurlijk het goede voorbeeld. Laat zien wie je bent en je zult merken dat de leerlingen ook bereid zijn om over zichzelf te vertellen. Dat heeft alles te maken met het natuurlijke proces dat imiteren heet. Als je zelf aardig, open, eerlijk en geïnteresseerd werkt, worden je leerlingen dat ook. Werk tijdens de mentorlessen in een kringopstelling en oefen met elkaar op onderdelen als zelfvertrouwen en respect. Tijdens deze mentorlessen kun je veel invloed uitoefenen op een positieve groepsnorm, omdat leerlingen zich gezien voelen, betekenisvol kunnen zijn voor anderen en de kans krijgen om zichzelf op een positieve manier te presenteren binnen de nieuwe groep. De veiligheid wordt vergroot door het groepsproces bewust en met goede oefeningen te sturen.

De vijfde brug

Je moet als brugklasmentor de overgang ook begeleiden door individuele gesprekken te voeren met de leerlingen. Zoek vanaf het begin een aantal vaste momenten in de week waarop je afspraken kunt maken met de leerlingen. Bijvoorbeeld een eerste uur waarop de leerlingen vrij zijn, een tussenuur of een pauze. Elke leerling spreek je tien minuten om te kijken hoe de overgang naar de grote school verloopt.

Op www.voorelkementor.nl vind je een handige vragenlijst, die je kunt gebruiken als basis voor deze gesprekken. Deel de lijsten uit en laat de leerlingen al in de eerste lesweek antwoord geven op de vragen. De laatste vraag – ‘Is er iets waarvan jij het belangrijk vindt dat ik het weet?’ – kan de volgorde van de gesprekken bepalen. De leerlingen die iets belangrijks te melden hebben, spreek je uiteraard eerder. Op die manier verbreed je je beeld, dat je bij de eerste brug voorzichtig een eerste kleur hebt gegeven. Je stelt kleuren bij en zorgt dat er werkelijk contact ontstaat tussen mentor en leerling. In gesprekken die lastiger

verlopen, is de interventie openstellen (en dus niet zelf praten) een sterk middel, een belangrijke brug naar een echt gesprek.

Tot slot

De vijf bruggen uit dit artikel verbinden de wegen in een netwerk van nieuwe stromen in het voortgezet onderwijs. De brugklasmentor is voor brugklasleerlingen een brugwachter, die een belangrijke hulp kan zijn bij de overstap van po naar vo. De hoofdbruggen zijn gebouwd, nu is het zaak om gedurende het schooljaar her en dat dammetjes te bouwen zodat de bruggen niet onder water lopen. Soms

sijpelt er wat water door de dammen, maar door een steen te verleggen, kun je altijd positief invloed blijven uitoefenen en de waterrichting naar je hand zetten. En zoals het ook op de camping in Frankrijk gaat: de beste dammen bouw je met zijn allen.

Door: Ivo Mijland is auteur van het handboek ‘Voor elke mentor’ en webbeheerder van www.voorelkementor.nl. Hij verzorgt trainingen mentoraat voor zijn eigen trainingsbureau (www.consult-content.nl) en was veertien jaar mentor van diverse groepen.